

מבחן סימנים רמ"ז [א-ג], רנ"ב [א,ה], ש"ז [ו-יח], של"ו. חזרה סימן רנ"ד

1. **שביתת כלים:** א. בכרייתא שבת יח. מבואר שמותר לתת בער"ש מוגמר תחת הכלים כדי שיתגמרו בשבת, אך אסור לתת חיטים ברחיים מער"ש כדי שיטחנו בשבת. האם נפסקה בכרייתא זו להלכה, באר. ב. לסוברים את דין 'שביתת כלים' - באופן שנעשית פעולה בכלי אך הוא אינו עושה כל פעולה [כגון להניח בגד רטוב ליד מדורה בער"ש ונמצא מתייבש בשבת] האם יש איסור בדבר, הוכח. ג. האם יש איסור באופן שנעשית פעולה ע"י הכלי והכלי עצמו 'פסיבי' אך משמיע קול [כגון להניח מער"ש קומקום ששורק כאשר המים שבו רותחים ע"ג האש, שהפעולה נפעלית ע"י האש ולא ע"י הכלי]. ד. חווה דעתך מה הדין כיום להפעיל מכונת כביסה ע"י 'טיימר' מער"ש שתעבוד בשבת, וידוע שכיום לרוב מכונות הכביסה יש כפתור 'טיימר'. ה. האם מותר לבעל מונית להשכיר את המונית שלו לשבוע לנהג נכרי וידוע שהנכרי יעבוד בו בשבת [אין בעיה של שכר שבת כי השכר בהבלעה וכן אין בעיה שעושה הנכרי עבור הישראל כי עושה אדעתיה דנפשיה].
2. **שביתת בהמתו:** א. האם יכול לכתחילה לתת את הבהמה לרועה צאן לפני שבת כדי שירעה אותה בשבת. ב. מי שיש בפניו ב' אפשריות, האחת לתת לנכרי קודם השבת ולהתנות עימו שיחזיר לו בהמתו לשבת, והשניה לתת לו בהמתו קודם השבת גם על השבת ויפקיר בפני ג' את יום השבת, כתוב איזו אפשרות עדיפה ומדוע. ג. האם מועיל הפקר כשמפקיר רק לאדם אחד כדי שלא יזכו בו אחרים. ד. רשות: כשצריך להפקיר את בהמתו, האם יכול להפקיר בשבת או שצריך להפקיר בער"ש.
3. **ממצוא חפצין:** א. האם יכול לומר לחברו 'הנראה שתעמוד עימי לערב' ומתוך כך מבין חברו שרוצה לשכרו לערב, באר מדוע. כתוב לפ"ז האם יכול לקרוא שטרי הדיוטות בעיון בלבד [ולא בקריאה בפה] ומדוע. ב. באר מהו היתר 'בורגנין', כתוב לפ"ז האם יכול לומר בשבת שביום א' ילך לאמריקה. ג. המג"א בסי' שכ"ה ס"י פסק שנכרי שהביא בשבת מים לישראל דרך רה"ר אסור לישראל להנות ממנו למרות שהיה יכול ללכת ולשתות מים מהבור עצמו. האם דין זה נסתר מדין בורגנין, באר. ד. האם יכול אדם לדבר לעצמו בשבת שמתכנן מחר לנסוע למקום פלוני.
4. **שטרי הדיוטות:** א. כתוב שיטות הראשונים בענין אגרות שלום, וכיצד נפסק להלכה. והאם יש חלוקה לדינא באופן שיודע מה כתוב בה או שאינו יודע. ב. ראובן איש החסד מתעסק במצות הכנסת כלה ולכן רוצה בשב"ק לעיין בעיתון כדי למצוא דירה לזוג הצעיר במחיר טוב, כתוב דעתך בענין זה. ג. מוישי קיבל לבר המצוה גביע כסף שחרוט עליו 'דורון דרשה לבר המצוה לבחור היקר כמר משה נ"י ממשפחת גולדשטיין'. האם אפשר לקרוא כתב זה שע"ג הגביע.
5. **זרע:** א. זרע זרעים בקרקע והתכוון לזריעה, וטרם שהשרישו רוצה להוציאם מהקרקע, האם מותר או אסור מהתורה או מדרבנן. כתוב מקור הדין. ומה הדין בכד נקוב עם תבואה שטרם השרישה ורוצה להעבירו מהקרקע אל השולחן. ב. פסק המג"א סי' רנ"ב סק"כ כששם חיטים באפרכסת ברחיים של מים, אינו חייב משום טוחן כי אין הדבר נעשה מיד, ולמד כן גם בשאר מלאכות [כגון צידה כמבואר שם]. כתוב האם לענין זרע גם הדין כן היות ומתחיל להשריש רק אחר שזורע וממילא אין הדבר נעשה מיד. הוכח. והאם הסכימו האחרונים לדין המג"א בסי' רנ"ב. ג. האם מותר לומר לגוי לצורך מצוה שיקח עציץ שאינו נקוב העשוי מעץ המונח ע"ג קרקע ויניחהו ע"ג יתדות. והאם בעציץ נקוב גם הדין כן. ד. גינת משחקים שיש בה ברזיה שהמים הנוזלים ממנה נופלים לחול- כתוב דעתך האם יכול למלאות בשבת מים לתוך בקבוק.
6. **השתמשות ועליה באילן:** א. מה טעם האיסור, והאם יש איסור באילן יבש, באר שיטות הראשונים וכיצד נפסק להלכה. ב. מעקה מברזל של גרם מדרגות, שקצהו התחתון [המדרגה הנמוכה] מחובר לגזע האילן בגובה פחות מג"ט באילן, וקצהו העליון [המדרגה העליונה] מחובר לקיר הבית הנמצא בגובה 2 מטר. האם יכול בשבת להשען על המעקה.
7. **חזרה סימן רנ"ד:** מה הדין באופנים הבאים- א. הדביק פת בהיתר בער"ש. ב. הדביק פת בהיתר בער"ש בתנורים שלנו. ג. הדביק פת בשבת.
8. מה דין גדי מנותח כשנמצא בתנור פתוח ומה דינו כשנמצא ע"ג גחלים ממש.

תשובות

1. א. שבת יז: במשנה נחלקו ב"ש וב"ה האם יכול להתחיל לעשות פעולות מער"ש שימישו ויפעלו בשבת כגון לפרוס מצודה לפני בע"ח בער"ש, או לתת סממנין לדיו בער"ש, לב"ש אסור כל זמן שאין שהות בער"ש שתגמר הפעולה עד שבת ולב"ה מותר להתחיל אף סמוך לשבת ממש. אמנם שוין ב"ש וב"ה שמותר לתת בער"ש קורות בית הבד ע"ג הזיתים כדי שבמהלך השבת יסחטו הזיתים מאליהם. ובכרייתא יח. מבואר, שמותר לתת כלים תחת המוגמר בשבת וכן מותר לתת גפרית תחת הכלים ונעשית הפעולה מעצמה בשבת, אך אסור לתת חיטים בתוך הרחיים בער"ש. ולא מבואר בכרייתא האם היא

כב"ה או כב"ש. ובגמ' שם מצינו מחלוקת אמוראים בבאור מחלוקת ב"ש וב"ה. דעת רבה, שנחלקו בדברים שאם יעשה אותם בשבת יעבור על איסור תורה, ומחלוקתם האם גזרו גם שלא לעשותם מער"ש או שלא גזרו, שלב"ש גוזרים ולב"ה לא גוזרים. ודברים שאין בהם איסור תורה אם יעשה אותם בשבת אף לב"ש לא גזרו ולכן התירו להניח קורות בית הבד ע"ג הזיתים מער"ש כי איירי בזיתים מרוסקים שסחיטתם מותרת מהתורה כמבואר י"ט. וביאר רבה לשיטתו את הברייתא יח. כדעת ב"ה, ולכן התירו מוגמר וגופרית כי לא גזרו שמא יעשה בשבת, ובכל זאת אסרו להשים חיטים ברחיים של מים בער"ש אף שהרחיים מסתובבים וטוחנים מעצמם משום אוושה מילתא שהרחיים משמיעות קול ויש חשש שיאמרו שהניח את החיטים בשבת. ע"כ. ונמצינו למדים בדעת רבה דין חדש, שאף שלב"ה מותר להתחיל פעולה בכלים מער"ש שתיגמר בשבת ולא גוזרים אטו יעשה בשבת וכן אין להם דין של 'שביתת כלים' כפי שיתבאר להלן, מ"מ אם הכלי משמיע קול אסור להשתמש בו אף שהתחיל את הפעולה מער"ש ולא עושה בשבת כלום. והוסיף הד"מ שכל האיסור רק בדברים הרגילות להפעילם קודם שימושם ולכן חוששים שמא יאמרו שעשה כן בשבת, אבל בדברים הרגילות להפעילם אחת לזמן מסויים כגון למתוח השעון, הגם שעושה השעון צלילים כל שעה אין איסור בדבר כי הדרך למתוח השעון פעם בזמן ולא יאמרו שעשה זאת דוקא בשבת. דעת רב יוסף בבאור מחלוקת ב"ש וב"ה, שנחלקו האם יש איסור מהתורה שכליו של אדם יעבדו בשבת הגם שהוא הפעיל מער"ש. לב"ש יש איסור ולכן אין להניח מצודה וכו' מער"ש כי חוששים שתעבוד בשבת, ואילו לב"ה אין איסור של שביתת כלים. ובתחילה הבינה הגמ' שלפי שיטתו ב"ה גם סוברים שיש איסור של שביתת כלים כאשר עבד מעשה וב"ש אסרו בכל אופן והברייתא שהתירה מוגמר וגפרית ואסרה רחיים היא ב"ה ורחיים אסור משום שחשיב מעשה, ולמסקנה הביאה הגמ' את דברי ר' הושעיה שאמר שרק לב"ש יש דין 'שביתת כלים' ואילו ב"ה אין להם איסור כלל אפי' שעבד מעשה בכלי, וממילא גם רב יוסף סובר כר' הושעיה בזה. ולפ"ז ביארה הגמ' את הברייתא של מוגמר וגפרית כב"ש, ולכן אסור רחיים משום דין שביתת כלים ולב"ה יהיה מותר אף להפעיל רחיים מער"ש ואף שמשמיעות קול כי אין לב"ה דין שביתת כלים בכל גוונא וכן אין צריך לחדש את חידושו של רבה שמודים ב"ה לאיסור כשיש אוושה מילתא אלא הכל שרי. והטעם שהתירה הברייתא מוגמר וגפרית- דאיירי שמונח המוגמר ע"ג הקרקע ולא בכלי וכן הגפרית, וממילא אין כאן כלים שעושים מלאכה ולכן התירו זאת ב"ש. ע"כ סוגיית הגמ'. והנה, נחלקו הראשונים האם רב הושעיה גם מבאר את הברייתא כרב יוסף שהיא אליבא דב"ש, ויצא לפ"ז שיותר להפעיל כלי מער"ש הגם שמשמיע קול לדעת ב"ה- וכן דעת ר"ת בתוס' יח. . או שרב הושעיה רק אמר שדעת ב"ש לאסור שביתת כלים ודעת ב"ה להתיר אך לא ביאר את הברייתא כיצד היא, ואפשר שסובר ר' הושעיה שהברייתא כפי שביאר רבה דהיינו אליבא דב"ה והאיסור ברחיים משום השמעת קול והיות וגם רבה וגם רב הושעיה אוסרים הפעלת כלי מער"ש שעושה קול אסור לעשות כן- וכן דעת ר"ח בתוס' שם. ולדינא פסק השו"ע ס"ה להקל כדעת ר"ת והרמ"א פסק להחמיר כדעת ר"ח ובמקום הפסד היקל כדעת השו"ע. אך אם אינו משמיע קול או שידוע שמפעילים אותו מער"ש כנ"ל אין איסור להפעיל הכלי בער"ש שיעשה פעולה בשבת כי קיי"ל כב"ה שאין איסור של שביתת כלים.

ב. ג. בדבר זה אין דין שביתת כלים לכו"ע, דאין איסור שתתפעל פעולה בכלי אלא רק שהכלי יעשה פעולה, בין שהכלי עושה פעולה באופן פסיבי ובין באופן אקטיבי. וכל זה מבואר בתוס' יח: שם. ולפ"ז יש לדון לדין שאין דין שביתת כלים אך באופן שמשמיע קול יש איסור כמבואר לעיל אות א' בארוכה, האם יש חילוק האם הקול הוא חיצוני ולא מהכלי עצמו או שמא אין לחלק בהכי. ומסברא נראה שלא חילקו חז"ל בזה ובכל אופן שיש קול מהכלי בין אם הכלי פועל אותו או משהו אחר- יש בזה איסור. ד. כפי שהתבאר באות א', כתב הד"מ שמותר לכוון השעון בער"ש אף שמשמיע קול בשבת משום שהדרך לעשות כן מער"ש. והנה כידוע מתירים העולם שימוש במזגן הגם שעושה קול, ואילו מכונת כביסה וכדו' אין מתירים. ונראה שהחילוק בין הדברים היא מה הרגילות בהדלקתם, שהדבר ידוע שמזגן פועל בתמידות ולא יאמרו שהפעילו דוקא בשבת דאדרבה הרגילות בתחילת היום לכל היום וכן הרגילות להשתמש בו בשעון שבת. אך מכונת כביסה הדרך הוא להפעילה ומיד להשתמש בה, ונמצא שיש חשש שיאמרו שהפעילה בשבת ולכן אסרו השימוש בה בכל האופנים. ומסתפק אני במכונת כביסה המצויות כיום שיש להם טיימר והרגילות לעשות השהייה ולא להפעילם מיד, האם יש להתיר השימוש בהם בשבת ע"י הפעלת כפתור הטיימר ודומה לזייגר שהתיר הרמ"א או שעדיין יש לאסור. אמנם יש לדעת שהאג"מ כתב לאסור השימוש בשעוני שבת משום זילותא דשבת ומשום שדמי לאמירה לנכרי, ולפי סברות אלו יש לאסור גם השימוש במכונת כביסה עם טיימר.

ה. בגמ' שבת יט. מובא שאין משכירין כלים לגוי ביום ו' אך בד' וה' מותר. ונחלקו הראשונים בטעם הדבר: דעת הרמב"ם משום איסור שביתת כלים וברייתא זו אליבא דב"ש, ואנן לא קיי"ל הכי. ואילו דעת ר"י בתוס', משום שנראה שנוטל שכר שבת היות ומשכיר לו ביום ו' שהוא סמוך לשבת ואפי'

שעושה זאת בהבלעה [ואסור בכל סוגי הכלים]. ור' יונה ביאר הברייתא שאירי דוקא בכלים שעושים בהם מלאכה כעין מחרישה וכדו', והחשש משום שיאמרו שהוא שלוחו של הישראל לעשות עבורו מלאכה בשבת וכל זה ביום ו' אך בד' וה' שמופלא מהשבת מותר. ונמצא שלדעת הרמב"ם וסייעתו אין איסור להשכיר כלים בכל אופן דקיי"ל כב"ה שאין שביבת כלים. אמנם אף לדעתו אין להשכיר עבור שבת עצמה משום שהוא שכר שבת ואסור לכו"ע. ולדעת ר"י ור' יונה אסור אף לדעת ב"ה. והב"י הכריע כדעת הרמב"ם ובשו"ע הביא בתחילה דעת הרמב"ם ואח"כ הביא בשם י"א את דעת ר' יונה, ור"י בתוס' לא נפסק כלל. ולפ"ז, בעל מונית שרוצה להשכיר את המונית שלו לגוי לשבוע, אם עושה זאת ביום ו' לדעת ר' יונה אסור לעשות זאת ולדעת הרמב"ם מותר, ואם עושה זאת בשאר הימים מותר לכו"ע.

2. א. כתב הט"ז [רמו, ג] שמותר לתת לרועה כי מירתת ולא יעשה בה מלאכה בשבת.
ב. פשוט שהאפשרות הראשונה עדיפה, מפני שאפשרות השניה הב"ח התיר זאת לכתחילה, והצ"צ כתב שלא יעשה כן וגם המשנ"ב חשש לדבריו ויש לדעת מ"מ בדיעבד מועיל.

ג. הביא הטור דעת ר"פ שיש להפקיר רק על יום השבת כדי שלא יזכה בו אחר, וכ"כ הרמ"א. ונחלקו הפוסקים בהבנת הענין. דעת הט"ז, שמספיק להפקיר רק ליום השבת, ומועיל ככל הפקר לזמן שמועיל כמבואר בחו"מ סי' רע"ג, והיינו שמועיל לענין שאם ביום השבת יזכה בבהמה אדם אחר תהיה שלו לעולם, אך אחר השבת שוב אין אחד יכול לזכות בה. והיות וביום השבת היא נמצאת אצל הגוי לא יזכה בה אף אחד וכך לא יאבד את ממונו. אלא שהקשה הרע"ק א"א שסו"ס הגוי בעצמו זוכה בה בשבת, ולא יודע שזכה בה ובמוצ"ש שמחזיר את הבהמה לגוי אסור לישראל לקחת ממנו מדין גזל הגוי שאסור בכל אופן גם במקום שאין חילול השם, והיאך לוקח הישראל את הבהמה מהגוי במוצ"ש, ונשאר בצ"ע. ודעת המג"א, שכוונת הר"פ שיפקיר רק לאדם אחד דהיינו לגוי, וממילא אין אחד יכול לזכות בה. אלא שלפ"ז אין ההפקר חל כלל מדיני ההפקר שהרי קיי"ל שאין יכול להפקיר רק לאדם אחד, ונמצא שכל ההפקר הוא רק דומיא ודוגמה להפקר ובכל זאת מועיל להצילו מאיסור שביבת בהמתו, וקשה הדבר מאוד מסברא היאך מועיל הדבר. ובאמת המשנ"ב נידד מפ' המג"א וביאר כוונת הרמ"א כדעת הט"ז הגם שלפ"ז לשון הרמ"א דחוק קצת. והנה, הביא הט"ז דעת הצ"צ להוכיח מהדין כאן, שה"ה לענין איסור ריבית באופן שהמלוה רוצה לקבל ריבית, יכול לקחת משכון בזמן ההלוואה ואח"כ לומר ללוה שהוא מוכר לו את המשכון ביותר מדמי ההלוואה וכך לא יחשב הדבר כריבית אלא כמכר. ולמרות שודאי אין זו מכירה אמיתית שהרי אין המלוה בעלים על המשכון ואינו יכול למוכרו, מ"מ הואיל והכא מבואר שאף שאינו מפקיר את בהמתו באמת מ"מ מועיל להנצל מאיסור ה"ה לענין ריבית. ומוכח בדעת הצ"צ שהבין כהבנת המג"א שלא עשה המפקר המועיל ולכן הוכיח מכאן לשם. והט"ז פליג על הצ"צ משום שלדעתו גם כדי להנצל מהאיסור צריך לעשות קנין המועיל או הפקר המועיל.

ד. בגמ' שבת קכז: מבואר שדמאי אינו מוקצה משום שהיות וחזי לעניינים ואי בעי מפקר לנכסיה. והוכיח מכאן בשו"ת עבודת הגרשוני שמותר להפקיר בשבת ואינו נחשב למו"מ והובאו הדברים בגליון מהרש"א שם. ועוד הוכיח מהגמ' קכ. שמותר להציל מהדליקה ונחשב שזכה בהפקר- שמותר גם לזכות ממהפקר בשבת. עכת"ד, וכן במאירי שבת קכז: הוכיח מסוגיה שם שמותר להפקיר בשבת. אמנם הריטב"א שם קכ. כתב שאסור להפקיר בשבת ומה שהתירה הגמ' לזכות ממהפקר כשיש דליקה, משום שהדבר כבר מופקר ועומד דמתייאש הבעלים ממנו עיי"ש. ובאמת יקשה לדעת הריטב"א מהסוגיה דף קכז: שהבאנו לעיל. ובספר שעה"מ [לולב ח, ב.] כתב לבאר שאסור הריטב"א רק להפקיר באופן שמפקיר באמת כדי שיזכו בו אחרים שבזה הוי כמו"מ בשבת, אך כאשר מפקיר כדי לאכול דמאי, אדרבה רוצה להפקיר כדי שיזכה שוב בעצמו ולא כדי שיזכו בו אחרים- והפקר כזה לא מינכר כמו"מ. עכת"ד. ונמצא לפי סברת שעה"מ, מותר להפקיר את הבהמה לנכרי אף בשבת כי אינו מעוניין שיזכו בו אחרים אלא אדרבה מעוניין שהוא עצמו יזכה בה שוב במוצ"ש. ודעת הריטב"א שאין להפקיר בשבת לאו יחידאה הוא, שאף הרמב"ן הקשה היאך אפשר לבטל את החמץ בשבת שחל בער"פ הרי אין מפקירין בשבת, ומשם הוכיח שאין ביטול חמץ כדין ההפקר. ועיין בשו"ת רעק"א סי' קע"ד שהאריך בענין זה ולמסקנה נוקט לאיסור כדעת הראשונים.

3. א. מבואר בגמ' שמותר לומר כן משום שבדיבור עצמו לא מוכח מידי ומה שמהרהר איסור בדבר אין בזה כל חשש משום שהרהור מותר. ולפ"ז היה להתיר גם קריאה בשטרי הדיוטות בעיון בלבד כי הוא רק הרהור ולא עושה מעשה, ובאמת הביא הרא"ש שיש ראשונים הסוברים כן, אך לדינא פסק הרא"ש וכן השו"ע שאין להתיר קריאה בעיון בלבד ובטעם הדבר מצאנו ביאור בדברי הגר"ז וז"ל: 'שטרי הדיוטות דהיינו שטרי חובות ומקח וממכר ומשכנות וחשבונות וכל כיצא בהם מחפצים האסורים לעשות בשבת אסור לקרותם בשבת משום ממצוא חפצן ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור ולא אמרו שדבור אסור הרהור מותר אלא כשאין הדבר ניכר שמהרהר בחפצים האסורים אבל כאן שניכר לכל שמהרהר בחפצים האסורים הכתובים בשטר הרי זה בכלל איסור ממצוא חפצן כמו שבכלל זה המטייל בשדהו לראות מה היא צריכה שאף שהטיל בשדה דבר המותר הוא מצד עצמו וגם הרהור בצרכי

שדהו דבר המותר הוא אעפ"כ כיון שניכר לכל שמטייל שם בשביל כך אסור משום ממצוא חפצך כמ"ש בסי' ש"ו עכ"ל.

ב. היתר בורגנין פי', שאם יכול לעשות פעולה זו בהיתר, אף שכעת אין לו אפשרות לעשותה בהיתר יכול לומר בשבת שיעשה כך במוצ"ש. ולדעת הט"ז טעם ההיתר משום שבשבת יכול לעשותה גם בהיתר אם יעשה גוי בורגנין בשבת, ואילו לדעת הב"י והגר"ז הטעם משום שהיה יכול בער"ש לעשותה בהיתר, עיין ס"ס רס"ג. ולפ"ז נראה שבמקרה דידן שיש היתר ללכת לאמריקה באופן ההיתר כגון ע"י ספינה אך יכול לעשות זאת רק בער"ש ולא בשבת עצמה שהרי אין מתחילין לנסוע בשבת בספינה כמבואר סי' רמ"ח וא"כ באנו למחלוקת ט"ז והגר"ז כמתבאר לעיל.

ג. אין דין זה נסתר, היות ודין בורגנין ההיתר שיכול לדבר היום מה שיעשה למחר, אך בסי' שכ"ה איירי שאומר לגוי שיעשה היום דבר שיכול לעשותו בהיתר- ובזה אסר המג"א כמבואר בדבריו סי' ש"ז סק"ב. ד. האריך בדבר המג"א סק"א, ותלה הדבר במחלוקת הראשונים דלדעת הרמב"ן אין איסור אא"כ מדבר דיבור המועיל ואילו לדעת הרא"ש יש לאסור בכל גוונא. ולדינא הרמ"א החמיר כדעת הרא"ש, ואף המג"א הסכים כן לדינא עיי"ש.

4. א. דעת הרמב"ן להתיר אגרות שלום משום שהגזרה רק שטרי מו"מ. ואילו דעת התוס' קטז: גם להתיר אך מצד טעם אחר, שמא כתוב בהם פיקו"נ, ואם יודע מה כתוב בהם מותר מצד שאין לו בהם צורך. דעת רש"י שם לאסור וכן דעת הרא"ש. ולדעת הרמב"ם יש גם לאסור משום שיש חשש שמא ימחק, אף שכתב הט"ז סק"א שלדעת הרמב"ם יש להתיר. ולדינא פסק השו"ע להחמיר אף באופן שאינו יודע מה כתוב בה פסק להקל בקריאה בעיון בלבד, וכמבואר כ"ז במשנ"ב סקנ"ג וסקנ"ד.

ב. הנה קריאה במדור התיווך הוא ממש קריאה בשטרי הדיטות. אלא שאפשר היה לדון להתיר מצד צורך מצוה, ושורש הענין, דכתב המג"א הטעם שמתירים שהשמש יקרא את המנות משום שהתירו לצורך מצוה, עוד מצינו שפסק המג"א בסי' שכ"ג והביאו המשנ"ב שם סק"כ להתיר לגבאי צדקה להשים שם האיש אצל סכום המעות שנתן משום שהוא צורך מצוה, ואף בזה כתב שאם אפשר בגרעין [היינו בלא סכום מעות כמבואר שם] עדיף טפי. אלא שעדיין לא ניחא בזה, שהרי לדעת הרמב"ם יש לאסור משום שמא ימחק וגזרה זו לא התירו במקום מצוה ולכן התירו רק בשמש שאין חשש שימחק וכמבואר בפמ"ג. ולכן נראה שלא יעשה כן.

ג. יש לדון מצד כתב חקוק ע"ג טבלא ופנקס שפשטות הסוגיה לאסור וכן למדו כל הראשונים. אך לדעת הרמב"ם יש להתיר משום שאין בזה חשש של שמא ימחק וכפי שכתב להדיא בהלכותיו. וממילא לדעת הט"ז סק"א שכתב להתיר שהשמש יקרא משום צירוף דעת הרמב"ם שאין חשש מחיקה עם דעת הרמב"ן שבאגרות שלום אין איסור. ה"ה אפשר לומר שלדעתו יהיה מותר לקרוא כתב זה בצירוף ב' שיטות הראשונים הנ"ל. אך לדינא אין פוסקים כן ולכן יש לאסור לקרוא כתב זה.

5. א. כתב המשנ"ב סק"מ שיש לאסור את התלישה מדרבנן. ולדעת המנח"ח הסובר שחייב בזריעה מיד אם יכול להשריש, אפשר שה"נ יש בתלישה איסור תורה. או אפשר שאף המנח"ח סובר כן רק לענין זריעה אך תלישה ודאי חייב רק באופן שהשריש דקודם לכן לא עושה כלום. וכן מסתבר. אך כל דין תלישה שייך רק באופן שהתכוון לזריעה ולכן כד עם תבואה שטרם השרישה ולא מתכוון שתשריש התבואה בכד- מותר לטלטלו מהקרקע לשולחן כמבואר בבאור הלכה סי' של"ו ס"ח.

ב. פשוט שבמלאכת זורע חייב בכל אופן הגם שעדיין לא הושרש כי כך היא צורת המלאכה, עיין משנ"ב סי' של"ו סקנ"א ושעה"צ מו. ובאמת הקשו האחרונים על המג"א שיש מלאכות שכן היא צורתה וממילא מתחייב גם אם התוצאה נפעלת לאחר זמן, ולכן חלקו על המג"א כמבואר בבאור הלכה שם.

ג. הנה, לקחת עציץ נקוב מהקרקע ולהניחו ע"ג יתדות, באנו למחלוקת הרמב"ם ורש"י האם הוא איסור תורה או רק איסור דרבנן שדומה לתולש כי יש לו יניקה קצת. דעת הרמב"ם שאיסור תורה ודעת רש"י שאסור מדרבנן, והוכיחו הפוסקים מהשו"ע סי' שי"ב שפסק כרש"י. ובעציץ שאינו נקוב לדעת הרמב"ם יש לאסור מצד גזרה אטו עציץ נקוב, ולדעת רש"י אין לאסור משום גזרה שהרי אף בנקוב איסורו רק מדרבנן, אלא כתבו הפוסקים הטעם לאסור משום שמא העציץ שאינו נקוב נחשב כנקוב דנחלקו הראשונים בזה, כמבואר בבאור הלכה סי' של"ו ס"ח וכן הוא ברעק"א בשו"ע שם. וכעת נחזי אנו, לומר לגוי להשים עציץ שאינו נקוב על יתדות במקום מצוה מותר לכו"ע כי הוא שבות דשבות במקום מצוה. אך לומר לגוי להניח עציץ נקוב, לרש"י מותר משום שהוא שבות דשבות אך לרמב"ם יהיה אסור כי הוא מלאכה דאורייתא, והיות ולדינא פוסקים כרש"י יש להתיר בכל האופנים.

ד. יש לדון מצד זורע, רק אם יש שם זרעים. אך יש לדון מצד חורש כאשר הופך את הקרקע לראויה לזריעה. אך היות שאינה קרקע שלו נחשב שלא ניחא ליה. ויש לדון האם בפעולה שעושה הוא פס"ר שישפכו מים ע"ג החול ואז יש לאסור כי אין פוסקים כדעת הערוך להתיר פס"ר דלא ניחא ליה, או שאינו פס"ר ואז מותר ככל דבר שאין מתכוין שמותר בשבת.

6. א. מבואר בגמ' מסכת ביצה שטעם האיסור משום שמא יעלה ויתלוש, וביארו הראשונים שמא יעלה ויתלוש במתכוין. ובאילן יבש מבואר בגמ' שבימות החמה מותר אם אין לו ענפים אך בימות הגשמים

יש לאסור משום שיתירו גם אילן לח. ועוד הוסיפה הגמ' [עירובין ק:]: שרב גדר ואסר בכל האופנים אף באילן יבש שאין בו ענפים. ולדינא הרמב"ם כתב לאסור באילן יבש אף מדאורייתא, וכבר הקשה המג"א סי' של"ו סק"א איך יפרנס סוגיית הש"ס. ורש"י ותוס' ס"ל שרק אילן לח איסור תורה אך אילן יבש אין בו איסור ואם אין בו ענפים מותר לעלות עליו וכן פסקו הרא"ש והטור. והביא המשנ"ב סק"א ב' הדעות. וכן בסקנ"ו הביא ב' דעות האם יש איסור תורה באילן יבש והאריך בזה הבאור הלכה שם. עוד יש לציין דעת הרי"ף כפי הבנת הב"י, שמותר להשתמש באילן לדין שפוסקים כר"ש שדבר שאין מתכוין מותר וכפי שמותר ללכת ע"ג עשבים. אלא שיקשה לפ"ז דין המשנה במסכת ביצה שאין עולין ע"ג אילן שהוא לא אליבא דהלכתא, וכבר הקשה כן הב"י, ועיין ב"ח.

ב. קיי"ל שמותר להשתמש באילן בפחות מג"ט דבזה לא גזרו חז"ל וכמבואר סי' של"ו ס"ב. עוד קיי"ל שאסור להשתמש בצדדי האילן, דהיינו דבר המחובר לאילן אין להשתמש בו באופן ישיר ולכן מעקה המחובר לאילן אין להשתמש בו כי נחשב שמשתמש בצדדי האילן. אך כאשר המעקה מחובר לאילן מתחת מג"ט, היות ומותר להשתמש באילן עצמו פשוט שיהיה מותר גם להשתמש בצדדי האילן ככה"ג. ואף שעולה המעקה אח"כ לגובה יותר מג"ט לית לן בה, דרק בענף האילן עצמו אסרנו אם עולה למלעלה מג' אך לא במה שמחובר לאילן, ופשוט.

7. א. הדביק פת בהיתר בער"ש: הנה כשהדביק בהיתר לא עשה שום איסור. אלא שנחלקו הראשונים האם מותר לו לרדות את הפת. דעת הר"ן שהיות והרדיה אינה מלאכה, אסרו חז"ל את הרדיה רק כאשר עשה איסור אך כשלא עשה איסור- התירו לו את הרדיה, ובפמ"ג למד בדעת הר"ן שהתירו רדיה רק לצורך מזון ג"ס ואילו הבאור הלכה ס"ה הבין בדעתו שהתירו לצורך שבת אף יותר מג"ס. אמנם דעת הרמב"ן שאף באופן שהדביק בהיתר אסרו את הרדיה ולכן צריך לרדות דוקא בסכין שבזה עושה שינוי. ולדינא המשנ"ב חשב לכתחילה לדעת הרמב"ן היות והרבה ראשונים ס"ל כן.

ב. הדביק פת בתנורים שלנו שאין בהם איסור רדיה: כתב רי"ו שהיות ובתנורים שלנו אין איסור רדיה, אם הדביק יכול להוציא כי אין איסור ברדיה, אך בכל זאת לא ישתמש במרדה כדי שלא יהיה נראה כעובדין דחול. וכתב הב"י שהתיר רי"ו לרדות אף יותר מג"ס כי ג"ס עצמם מותר אף בתנורים שלנו. וביאר המג"א כוונתו, שאיירי בהדביק בהיתר, שבתנורים של הש"ס מותר לרדות רק מה שצריך לסעודת שבת אף שהוא יותר מג"ס ובתנורים שלנו מותר לרדות אף יותר מכך, ובתנאי שיהיה לו צורך לפחות לחלק מהפת שמוציא דאל"כ אסור להוציא דנמצא מכין משבת לחול. ובבאור הלכה כתב לבאר כוונתו שמותר אף באופן שהדביק באיסור, דסו"ס הרדיה עצמה מותרת והעיקר שיהיה לו צורך לשבת בחלק מהפת וכנ"ל.

ג. הדביק פת באיסור בשבת: מבואר בגמ' שבת ד. שהתירו לו לרדות את הפת קודם שתאפה כדי שלא יעבור על איסור שבת החמור. ומ"מ הפת אסורה. ורק לו התירו אבל לאחר אסרו משום שאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך.

8. גדי מנותח בתנור לשו"ע מותר ולרמ"א אסור. ואם נמצא ע"ג גחלים ממש אסור לכו"ע.